

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

Факультет соціології

Кафедра соціальних структур та соціальних відносин

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Заступник декана

« 1 » 2020 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«СОЦІАЛЬНА СТРУКТУРА СУСПІЛЬСТВА»

для студентів

галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки
спеціальність 054 «Соціологія»
освітній рівень бакалавр
освітня програма «Соціальні технології»
вид дисципліни: обов'язкова

Форма навчання	денна
Навчальний рік	20__ /20__
Семестр	6
Кількість кредитів ECTS	5
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська
Форма заключного контролю	іспит

Викладачі: проф., д.с.н. О. Д. Куценко, асистент, к.с.н. В. А. Шелухін

Пролонговано: на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__» 20__ р.
(підпис, ПІБ, дата)

на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__» 20__ р.
(підпис, ПІБ, дата)

КИЇВ – 2020

Розробники:
доктор соціологічних наук, професор Куценко Ольга Дмитрівна,
кандидат соціологічних наук Шелухін Володимир Анатолійович

ЗАТВЕРДЖЕНО
В.о. зав. кафедри соціальних структур та соціальних відносин

_____ Куценко О.Д.

Протокол № 16 від 26 серпня 2020 р.

Схвалено науково-методичною комісією факультету соціології

Протокол від _____ 20__ року № 1
Голова науково-методичної комісії _____ Червінська Т.Г.

1. Мета дисципліни – сформувати у студентів знання щодо принципів соціоструктурного аналізу соціальних явищ та процесів, соціоструктурні риси суспільства, тенденції їх зміни, системи соціальних нерівностей і стратифікації сучасного суспільства.

2. Попередні вимоги до опанування або вибору навчальної дисципліни:

1. *Знати класичні та основні сучасні соціологічні теорії суспільства.*
2. *Вміти збирати та аналізувати соціологічну інформацію.*
3. *Критично аналізувати публікації, теоретичні тексти, узагальнювати й обґрунтовувати емпіричні висновки.*

3. Анотація навчальної дисципліни: дисципліна має фундаментальний та проблемно-орієнтований характер, сприяє формуванню професійних знань та вмінь досліджувати, виявляти соціальні відносини та відповідні соціальні проблеми на різних рівнях взаємодій в суспільстві. Особливу увагу приділено принципам соціоструктурного підходу в соціології. Заглиблення до світу соціального – від повсякденних соціальних взаємодій до конструювання складних соціальних форм (як-то відносини дружби, ворожнечі, споживчих настроїв, зростання та падіння соціальних класів, професійних, релігійних та громадянських спільнот тощо) – передбачатиме аналіз проявів соціальних структур і нерівностей у наступних аспектах; їх сучасні форми; моделі зв'язку соціоструктурних позицій, культури і поведінки, соціальні наслідки певних структурних форм; способи їх соціологічного вивчення і пояснення.

4. Завдання (навчальні цілі). Вивчення дисципліни сприяє оволодінню наступними компетентностями:

- СК01 – здатність оперувати базовим категоріально-понятійним апаратом соціології.
- СК03 – здатність аналізувати соціальні зміни, що відбуваються в Україні та світі в цілому.
- СК16. Вміння визначати соціально-професійну структуру колективу та галузі, тенденції її розвитку.

5. Результати навчання за дисципліною:

Результат навчання (1. знати; 2. вміти; 3. комунікація; 4. автономність та відповідальність)	Методи викладання і навчання	Методи оцінювання	Відсоток у підсумковій оцінці з дисципліни
1.1 Знати класичні та новітні теорії соціальних структур, їх концептуальний апарат, а також стратегії соціоструктурного аналізу	Лекції, практичні заняття, самостійна робота	Участь в обговоренні та дискусіях, тест, іспит	15
1.2 Знати історичні та сучасні тенденції структурних змін в суспільствах	Лекції, практичні заняття, самостійна робота	Участь в обговоренні та дискусіях, тест, іспит	10
1.3 Знати базові компоненти соціальних структур та концептуальні моделі їх дослідження	Лекції, практичні заняття, самостійна робота	Участь в обговоренні та дискусіях, індивідуальна практична робота, тест, іспит	15
2.1 Вміти застосовувати теорії соціальної структури і структурних змін для ідентифікації та пояснення соціальних процесів крізь призму соціоструктурних проявів і чинників	Практичні заняття, самостійна робота	Участь в диспуті, індивідуальна практична робота, міні-дослідження, іспит	25
3.1 Презентувати результати самостійної роботи, обґрунтовано брати участь у дискусіях	Практичні заняття, самостійна робота	Участь в диспуті, міні-дослідження, індивідуальна практична робота, участь в обговоренні та дискусіях	15
4.1 Здійснювати самостійно пошук, аналіз та узагальнення соціальної інформації, обґрунтування висновків щодо соціоструктурних процесів в Україні та світі	Практичні заняття, самостійна робота	Міні-дослідження, індивідуальна практична робота	20

6. Співвідношення результатів навчання дисципліни із програмними результатами навчання

Результати навчання дисципліни (код)	1.1	1.2	1.3	2.1	3.1	4.1
Програмні результати навчання (назва)						
RH03. Застосовувати положення соціологічних теорій та концепцій до дослідження соціальних змін в Україні та світі	+	+	+	+		
RH04. Пояснювати закономірності та особливості розвитку і функціонування соціальних явищ у контексті професійних задач	+	+	+	+	+	+
RH15. Запроваджувати соціальні технології для регулювання соціальних відносин та вирішення конфліктів				+	+	+

7. Схема формування оцінки.

7.1 Форми оцінювання студентів:

- семестрове оцінювання:

Форми роботи	Min балів	Max балів	Результати навчання
Участь в обговоренні та дискусіях	9	15	RH 1.1, 1.2, 1.3, 3.1
Індивідуальна практична робота	9	15	RH 1.3, 2.1, 3.1, 4.1
Підсумковий контроль у формах диспуту і тестів	10	17	RH 1.1, 1.2, 1.3, 2.1, 3.1
Проведення групового міні-дослідження, обговорення і презентація його результатів	8	13	RH 2.1, 3.1, 4.1
Семестровий підсумок	36	60	
Загальний підсумок з врахуванням іспиту	60	100	

Підсумкове оцінювання (іспит) – максимум 40 балів, мінімум – 24 бали. На іспиті перевіряються наступні результати навчання: RH 1.1, 1.2, 1.3, 2.1.

Умови допуску до підсумкового іспиту: підсумковий семестровий бал не нижче 36 на основі виконання перелічених форм семестрової роботи з оцінками не нижче мінімальних за конкретні форми роботи. Студенти, мають обов'язково відпрацювати пропуски лекційних та практичних занять в усній та/або письмовій формі за поставленими на занятті питаннями \ практичними завданнями не пізніше 3-х тижнів після пропущеного заняття.

7.2 Організація оцінювання:

1. Участь в обговореннях і дискусіях – теми 1-13.
2. Індивідуальна практична робота – теми 1-12.
3. Підсумковий контроль: диспут та тест – теми 1-3.
4. Групове міні-дослідження та презентація його результатів – теми 7-12.

7.3 Шкала відповідності оцінок

Відмінно / Excellent	90-100
Добре / Good	75-89
Задовільно / Satisfactory	60-74
Незадовільно / Fail	0-59

8. Структура навчальної дисципліни. Тематичний план лекцій і практичних занять

№ теми	Назва теми	Кількість годин		
		Лекції	Практичні	Самостійна робота
Частина 1. «Соціоструктурний аналіз в соціології: з якими теоріями працюємо?»				
1	Що означає мислити структурно? Загальні принципи і проблеми структурного аналізу	4	4	8
2	Система альтернативних інтерпретацій соціальної структури: класичні стратегії	2	4	8
3	Система альтернативних інтерпретацій соціальної структури: сучасні стратегії	4	4	8
	Дебати в класі і контрольний тест	-	2	4
4	Дистрибутивні параметри структури, або чим люди обмінюються?	2	2	4
5	Виміри соціальних позицій і статусів	4	2	4
6	Соціокультурні виміри структури	2	2	4
Частина 2. «Структури нерівностей і стратифікація»				
7	Теорії нерівностей і моделі стратифікації	2	2	4
8	Класові структури і способи їх вивчення	4	4	6
9	Структури зайнятості і професій	2	2	4
10	Поселенські та регіональні структури	2	2	4
11	Релігійно-конфесійні структури нерівностей	2	2	4
12	Гендерні, вікові та культурні нерівності	2	2	4
13	Тенденції структурних змін в сучасних суспільствах	2	2	4
14	Навчальна конференція за результатами групових міні-досліджень	-	4	6
Усього		34	40	76

Загальний обсяг 150 год., в тому числі:

Лекцій – 34 год.

Практичні заняття – 40 год.

Самостійна робота – 76 год.

9. Рекомендовані джерела:

Основні:

- Бурдьє П. Социальное пространство и генезис классов // Бурдьє П. Социология социального пространства. URL: http://socioline.ru/files/5/39/sociologiya_socialnogo_prostranstva.pdf С. 14-49.
- Гиденс Е. Социология / Пер.з англ. URL: <http://politics.ellib.org.ua/pages-cat-173.html> Розділи 10, 5, 6, 9.
- Коваліско Н.В. Основи соціальної стратифікації: Навч. посібник. Львів : Магнолія 2006, 2007. 328 с.
- Кон М.Л., Скулер К. Стратифікація, професія та орієнтації // Соціальні структури і особистість: Дослідження Мелвіна Л.Кона і його співпрацівників. Київ : Києво-Могилянська Академія, 2007. С. 43–70.
- Малиш Л. Принципи та правила вимірювання структурних нерівностей у соціології. Київ : НАУКМА, 2019. С. 99–296.
- Райт Е. О. Клас має значення. URL: <http://commons.com.ua/klas-maye-znachennya/>
- Симончук О. Соціальні класи в сучасних суспільствах: евристичний потенціал класового аналізу. Київ : Інститут соціології НАН України, 2018. С. 17–162.
- Соціологія: Навч. посібник / за ред. С.О.Макеєва. Київ: «Знання», 2005. С. 130–185, 293–302.
- Структурні виміри сучасного суспільства: Навчальний посібник / За ред. С. Макеєва. Київ, 2006. 372 с.

10. Штомпка П. Социология. Анализ современного общества / Пер. с польского. URL: https://www.hse.ru/data/2010/11/01/1223555931/Shtompka_p_sociologiya_analiz_sovremennogo_obshestva.pdf Главы 4, 5, 9, 14, 18. (С. 87–114, 140–151, 324–338, 436–438).

Додаткова:

- Алексинська М., Багракова А., Харченко Н. Зайнятість через цифрові платформи в Україні. Проблеми та стратегічні перспективи. URL: https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_protect/---protrav/---travail/documents/publication/wcms_635371.pdf
- Блау П.М. Различные точки зрения на социальную структуру и их общий знаменатель. URL: http://www.fidel-kastro.ru/sociologia/American.htm#_Toc83369165
- Будон Р. Место беспорядка. Критика теорий социального изменения. Москва: Аспект Пресс, 1998. Глава 4; Эпилог.
- Гидденс Э. Устроение общества: очерк теории структуризации. Москва: Академический проект, 2003. С. 58–73, 239–317.
- Дарендорф Р. Тропы из утопии. К новой ориентации социологического анализа. URL: <http://www.twirpx.com/file/672325/>
- Домаранська А.О. Стратифікація населення України згідно з оцінками нерівності. *Наукові записки НАУКМА*, Том 135. Соціологічні науки. 2012. С.14–18.
- Классовое общество: теория и эмпирические реалии / Макеев С., Куценко О., Оксамитна С., Симончук Е. та ін. Киев: ИС НАНУ, 2003. С.11–81, 194–220.
- Коваліско Н., Макеєв С. Добробут і нерівність у порівняльній перспективі: випадок Польщі та України. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. 2019 (1): 32–55.
- Ковальська С., Новосолова О., Суванова А., Старостіна Ю. Вимірювання соціального статусу особи за допомогою суб'єктивного методу визначення соціального статусу. *Соціологічні студії*. 2016. №1. С. 24–30.
- Коулман Дж. Капитал социальный и человеческий. URL: <http://ecsocman.hse.ru/data/217/076/1232/011kOULMAN.pdf>
- Куценко О. Евристичний потенціал концепції соціальної структури Т. І. Заславської. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. №1. 2014. С. 48–61.
- Куценко О. К социетальной интеграции или к развитию “параллельных обществ”? (Сравнительное изучение межэтнических взаимодействий). URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/89642>
- Куценко О. Образи посттрансформаційної структури українського суспільства. *Проблеми розвитку соціологічної теорії*: Матеріали УІІ Всеукр. н.-пр. конференції: За ред. Судакова В.І., Куценко О.Д. Київ: Видавничий центр «Логос», 2012. С. 22–37.
- Куценко О.Д. Общество неравных. Классовый анализ в современном обществе: опыты западной социологии. URL: <http://socnet.narod.ru/library/authors/kuzenko/content.htm>
- Куценко О.Д. Рыночные изменения в Украине и кристаллизация политико-экономических интересов. URL: <http://www.iprog.ru/articles/?id=758>
- Леденева А. В. Личные связи и неформальные сообщества: трансформация блата в постсоветском обществе. URL: http://ecsocman.hse.ru/data/809/947/1219/1997_n4_p89-106.pdf
- Ленски Г. Статусная кристаллизация: невертикальное измерение социального статуса. URL: <http://jour.isras.ru/index.php/socjour/article/view/817>
- Макеєв С.А. Метаморфоз социальной структуры. *Проблеми розвитку соціологічної теорії: Соціальна інтеграція та соціальні нерівності*. Матеріали V Всеукр. наук.-практ. конференції. Київ: КНУ, ІС НАНУ, 2009. С. 11–17.
- Макеєв С. О. Структурна перспектива в сучасній соціології. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. 1998. № 1/2. С. 27–35.
- Мертон Р.К. Социальная структура и аномия // Р. Мертон. Социальная теория и социальная структура. Москва: «Хранитель», 2000. С. 243–276.
- Новые социальные неравенства / Макеєв С., Куценко О., Оксамитна С., Симончук Е., Бабенко С., Иващенко О. и др. / Под ред. С. Макеєва. Киев: Институт социологии НАН Украины, 2006.

22. Оксамитна С. Міжгенераційна класова та освітня мобільність / С. Оксамитна. Київ : НАУКМА; Аграр Медіа Груп, 2011. 287 с.
23. Паніна Н. Фактори національної ідентичності, толерантності, ксенофобії і антисемітизму в сучасній Україні. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг.* №4. 2005. С. 26–45.
24. Паніна Н.В. Щодо застосування шкали соціальної дистанції у дослідженнях національної толерантності в Україні. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг.* 2003. № 4. С.2–43.
25. Прибиткова І. Україна в регіонально-громадянському та національно-мовному вимірі. URL: <http://i-soc.com.ua/assets/files/monitoring/2014monitoring1.pdf>
26. Симончук О. Класифікатор професій ISCO-88: історія розроблення, концептуальні засади, модель операціоналізації, застосування в соціологічних дослідженнях. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг.* 2008. № 3. С. 24–41.
27. Сорокин П.А. Человек. Цивилизация. Общество. URL: <http://www.socd.univ.kiev.ua/sites/default/files/library/elclosed/sorokin.pdf> С. 230–331.
28. Стендинг Г. Прекариат: новый опасный класс. URL: <http://www.rulit.me/books/prekariat-novyy-opasnyj-klass-read-402184-1.html> С. 1–16.
29. Шульга Н.А. Великое переселение народов: репатрианты, беженцы, трудовые мигранты. URL: <http://194.44.152.155/elib/local/r320.pdf> С. 3–11, 197–213, 448–454.
30. Шютц А. Смысловая структура повседневного мира. URL: http://socioline.ru/files/5/165/shchyutc_smyslovaya-struktura-povsedevnosti.pdf С. 132–154.
31. Lareau A. Unequal Childhoods: Class, Race, and Family Life. California, 2nd ed., 2011. P. 4-8, 14-15, 31, 35-36.
32. Esping-Andersen G. The Structural Basis of postindustrial Economy. URL: https://www.pravo.unizg.hr/download/repository/ESPING_Social_Foundations_of_postindustrial_economies.pdf P. 6–10, 99–119.
33. Grusky D.B., Hill J. Inequality in the 21st Century: A Reader. Boulder, CO: Westview Press, 2017.
34. Social Stratification. Class, Race, and Gender in Sociological Perspective / Ed. by David B. Grusky, Katherine R. Weisshaar. URL: <https://www.taylorfrancis.com/books/edit/10.4324/9780429494642/social-stratification-david-grusky-katherine-weisshaar>